

УДК 342:316.32:165.63

СВИНАРЧУК В.М., НДІ інформатики і права Національної академії
правових наук України.

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА А КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ МІНІСТЕРСТВА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. У статті висвітлюються певні аспекти цифрових трансформацій суспільства в Україні на основі аналізу правового забезпечення діяльності Міністерства цифрової трансформації України. Проаналізовано зв'язок понять цифровізація та інформатизація, цифровий розвиток та розвиток інформаційного суспільства, цифрові права громадян і право на Інтернет. Визначено перспективи процесу інтелектуалізації суспільства в контексті реалізації державної політики України у сфері цифрових трансформацій.

Ключові слова: цифровізація, цифрові трансформації, інтелектуалізація, Мінцифри України, інформатизація, інформаційне суспільство, суспільство знань, цифрові права.

Summary. The article highlights certain aspects of digital transformations of society in Ukraine based on the analysis of the legal support of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine. The connection between the concepts of digitalization and informatization, digital development and development of the information society, digital rights of citizens and the right to the Internet is analyzed. The prospects of the process of intellectualization of society in the context of the implementation of the state policy of Ukraine in the field of digital transformations are determined.

Keywords: digitization, digital transformations, intellectualization, Ministry of Digital Transformation of Ukraine, informatization, information society, knowledge society, digital rights.

Аннотация. Статья посвящена некоторым аспектам цифровых трансформаций общества в Украине на основе анализа правового обеспечения деятельности Министерства цифровой трансформации Украины. Проанализирована связь понятий цифровизация и информатизация, цифровое развитие и развитие информационного общества, цифровые права граждан и право на Интернет. Определены перспективы процесса интеллектуализации общества в контексте реализации государственной политики Украины в сфере цифровых преобразований.

Ключевые слова: цифровизация, цифровые трансформации, интеллектуализация, Мінцифри Украины, информатизация, информационное общество, общество знаний, цифровые права.

Постановка проблеми Perezавантаження влади в Україні ознаменувалось низкою змін у різних сферах суспільного життя. Серед визначених пріоритетів розвитку України знайшло своє місце й інформаційне суспільство. Зокрема у вересні 2019 року було створено Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифри України). Дане рішення є надзвичайно важливим, адже створення центрального органу виконавчої влади, який би взяв на себе реалізацію державної політики у сфері інформаційно-цифрових правовідносин, давно було на часі.

Метою статті є оцінка основних завдань Мінцифри України у процесі розбудови інформаційного суспільства та визначення впливу його діяльності на розвиток процесу захисту прав людини та інтелектуалізації суспільства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасні тенденції цифрових трансформацій та перспективи розвитку інформаційного суспільства в Україні, а також актуальні проблеми інтелектуалізації суспільства неодноразово підіймались у працях вітчизняних

учених: Арістової І., Белякова К., Брижка В., Дзьобаня О., Колодюка А., Петряєва С., Пилипчука В., Савінової Н., Фурашева В. та інших.

По суті Мінцифри України стало певним аналогом польського Міністерства адміністрації та цифровізації Польщі (Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji). Основними його завданнями якого є: створення ефективної взаємодії громадянина та держави, створення єдиного цифрового ринку, переведення сфери надання адміністративних послуг через Інтернет-сервіси, захист персональних даних тощо [1].

Відповідно до Положення про Міністерство цифрової трансформації України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 18.11.19 р. № 856 (далі – Положення): “Мінцифри є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтегрованості, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; у сфері розвитку ІТ-індустрії” [2].

Щодо більшості зазначених сфер суспільного життя, в яких Мінцифри України має формувати і реалізовувати державну політику, усе зрозуміло, або відносно зрозуміло. Проте, хотілося б акцентувати увагу на найбільш цікавих та найбільш модернових його завданнях. Зокрема, основні зі них це: цифровізація, цифровий розвиток, розвиток інформаційного суспільства, інформатизація, цифрові права громадян.

У розпорядженні Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації” (далі – Концепція): “Цифровізація – це насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір”. Метою цифровізації визначені цифрова трансформація наявних і створення нових галузей економіки, а також трансформація різних сфер суспільного життя [3].

Ментальна сутність тлумачення змісту поняття “цифровізація” нагадує, свого часу дуже популярне поняття “інформатизація”. Основний зміст якого тлумачиться як створення умов для задоволення інформаційних потреб за рахунок активного використання інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах суспільного життя [4]. При цьому, поняття інформатизація є ширшим та глибшим від цифровізації, адже останнє акцентує увагу лише на електронно-цифрових технологіях, не враховуючи інформаційні права та потреби людини.

Хоча на Мінцифри України покладається завдання щодо розвитку цифрових прав громадян, проте вони зводяться лише до права на вільний доступ до мережі Інтернет [3]. Право на Інтернет або “право на бродбенд” (the right to broadband) [5, с. 5] вже давно і широко використовується в Україні та світі. У 2000-х роках Президентом України було підписано кілька указів, спрямованих на реалізацію права на Інтернет. Перший з них, “Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні”, що визначає: “Забезпечення широкого доступу до мережі Інтернет громадян та юридичних осіб усіх форм власності в Україні, належне представлення в ній національних інформаційних

ресурсів є одним із пріоритетних напрямів державної політики в сфері інформатизації, задоволення конституційних прав громадян на інформацію, побудови відкритого демократичного суспільства, розвитку підприємництва” [6], а другий “Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади”, у якому було зауважено на необхідності: “Забезпечити широкий доступ до нормативно-правових актів, а також інших документів, створених у процесі діяльності органів державної влади, через відповідні комп’ютерні мережі, інформаційні центри та бібліотеки” [7].

Право на Інтернет та його ототожнення із цифровими правами (що має місце у Концепції) є не коректним, адже, не відображає всіх елементів цих прав, як то право на мобільний зв’язок, право на телебачення, право на використання інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Розроблений Урядом “План заходів щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки”, передбачає розроблення переліку цифрових прав громадян та надання їх до затвердження Кабінету Міністрів України до III кварталу 2018 року, відповідно до зобов’язань України у сфері європейської інтеграції та інших міжнародних зобов’язань, що впливають з участі України у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна, та подання пропозицій щодо їх впровадження [3]. Але презентації або хоча б скромного переліку цифрових прав так і не відбулося.

Характерними ознаками цифрового розвитку є: “прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні; технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв; доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу; реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва” [3]. Тобто, цифровий розвиток є певним показником економічного зростання та активного впровадження цифрових технологій у різні сфери суспільного життя, і в першу чергу – економіку.

Широке запровадження інформаційно-комунікативних технологій в суспільне життя, розвиток цифрових прав, як складової інформаційних прав громадян, створення умов для легкого та зручного отримання адміністративних послуг в глобальній мережі Інтернет, створює умови для опанування більшою кількістю людей ІКТ, сприяє формуванню в населення довіри до влади та мережі Інтернет, заощаджує багато часу та дозволяє вирішувати нагальні життєві ситуації не виходячи з дому. Безперечно, така ситуація має позитивні перспективи для підвищення інтелектуального потенціалу населення, особливо це стосується використання ІКТ для отримання нових знань та особистісного розвитку.

Висновки.

Ідея щодо “цифрової трансформації суспільства” в Україні не є новітньою та має низку проблемних питань. Вона, скоріше, намагається перезавантажити попередні напрацювання, а поняття “цифровізація” по суті дублює поняття “інформатизація”. На жаль, гучні заяви про розвиток цифрових прав людини в Україні в контексті основоположних прав і свобод людини досі залишаються слабко підкріплені реальними досягненнями.

Як вважається, сучасне Мінцифри України створено для зручності надання адміністративних послуг, розвитку електронно-цифрового бізнесу. При цьому нівелюються проблеми інформаційних прав людини, потреби населення у цифровій захищеності, зокрема у сфері захисту персональних даних. Хоча, важливими принципами

становлення цифровізації є підвищення інформаційної та кібербезпеки, а також захист персональних даних [3], на підставі розвитку основоположних прав і свобод.

Можна вважати, що діяльність Мінцифри України у сфері розвитку цифровізації, не дуже визначається новизною, у загальному плані вона лише оновлює термінологічну складову цифрових трансформацій в Україні, залишаючи потребу більшої уваги до соціальних процесів сфери розбудови інформаційного суспільства, розвитку інформаційних прав (їх складової частини – цифрових прав), інформатизації та інформаційної безпеки.

Використана література

1. Ministerstwo Cyfryzacji. 23 жовтня 2020 р. URL: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/dzialania>
2. Про затвердження положення про Міністерство цифрової трансформації України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.19 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п#Text>
3. Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.18 р. № 67-р. URL: <https://data.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р#Text>
4. Концепція Національної програми інформатизації: Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” від 04.02.98 р. № 75/98-ВР (із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 11.08.13 р. № 406-18). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80>
5. Дубов Д.В., Ожеван М.А. Ширококутний доступ до мережі Інтернет як важлива передумова розвитку України: аналіт. доп. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2013. 112 с.
6. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні: Указ Президента України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/928/2000>
7. Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади: Указ Президента України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/325/2001>

~~~~~ * * * ~~~~~